

VU Research Portal

Aan deze zijde van de dood

Cappers, W.P.R.A.

2012

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Cappers, W. P. R. A. (2012). *Aan deze zijde van de dood: Funeraire componenten van seculariserende cultuurlandschappen in Nederland 1576 - 2010*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Woord vooraf

Dit boek over de dood is geboren uit nieuwsgierigheid. Uiteindelijk doet het ook dienst als proeve van wetenschappelijke bekwaamheid. De voltooiing van dit omvangrijk geworden werk heeft het geduld van collega's, familieleden en vrienden danig op de proef gesteld. In dit woord vooraf ga ik niet uitleggen waarom het allemaal zo lang heeft geduurd. Wel wil ik diverse mensen en een instantie bedanken voor hun bijna eindeloze geduld en, niet te vergeten, hun hulp en hun belangstelling.

Enkele historici hebben bij mijn opleiding tot funerair historicus een grote rol gespeeld. Dat geldt in de eerste plaats voor prof.dr. E.H. Kossmann die zorgvuldig uiteenzette hoe historische begrippen moeten worden geanalyseerd. Van prof.dr. F.R. Ankersmit leerde ik hoe een historicus de narratieve methode gebruikt om zijn geschiedverhaal te construeren. Bovendien kwam ik via hem in contact met het inspirerende werk van de geschiedenistheoreticus en cultuurhistoricus Johan Huijzinga. Door de cultuurgeschiedenis werd mijn blik gericht op de funeraire cultuur en de publicaties van Philippe Ariès. De originele studies van deze Franse historicus ben ik altijd met veel profijt blijven raadplegen.

Mijn promotoren prof.dr. W.Th.M. Frijhoff en prof.dr. C.A. Tamse ben ik zeer erkentelijk. Prof.dr. C.A. Tamse heeft mij begeleid vanaf het eerste moment dat ik me als student met de funeraire cultuur bezighield. Het funeraire onderwerp voor mijn doctoraalscriptie dank ik ook aan hem. Zijn erudiete, scherpzinnige en geestige colleges, zijn niet aflatende stroom suggesties en reflecties en zijn bemoedigende woorden hebben grote invloed gehad op mijn vorming en op de voltooiing van dit proefschrift.

Na mijn afstuderen nam ik jarenlang deel aan het lucide postdoctoraal séminaire van prof.dr. W.Th.M. Frijhoff aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Tijdens de eindfase van mijn promotieonderzoek profiteerde ik van het programma Culture, Religion and Memory dat onder zijn leiding aan de Radboud Universiteit Nijmegen werd opgezet. Hij zette mij op het spoor van diverse deelonderzoeken die een plek hebben gekregen in dit proefschrift. Zijn al even erudiete en scherpzinnige colleges over het verrichten van onderzoek, zijn kritische opmerkingen en zijn niet aflatende belangstelling voor mijn vorderingen zijn evenzeer onmisbaar geweest voor de afronding van dit onderzoek.

Het promotieonderzoek startte formeel toen ik in 1989 assistent in opleiding werd aan de Rijksuniversiteit Groningen. In dit kader volgde ik vier jaar lang het Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis. Dit netwerk was ook bereid mijn onderzoek te financieren.

Mijn dank geldt tevens de leden van de leescommissie. Prof.dr. E. Houwaart, prof.dr. I. Leemans, prof.dr. S. Legêne en prof.dr. H.J.M. Venbrux hebben de moeite genomen om dit proefschrift te beoordelen. Ik bedank dr. Albert van der Zeijden die eveneens een grote belangstel-

ling heeft voor de funeraire cultuur. Hij is bereid om als opponent op te treden.

Verschillende collega's, archief- en bibliotheekmedewerkers, vrienden en familieleden hebben mij geholpen. Dat deden ze met het verzamelen van onderzoeksmateriaal, door middel van discussies, bij het bezoeken en fotograferen van funeraire locaties en bij het digitaliseren van teksten. Ik noem hen in alfabetische volgorde: Leon Bok, Sophie Bolt, Rosemarie Van Den Breemer, Meike Heessels, Marja van den Heuvel, Henk Nijman, Janneke Peelen, Hans Timmerman, Henk Uijting, Joanna Wojtkowiak en Jan van der Woude.

Marga Altena wil ik apart bedanken voor haar collegialiteit en haar vriendschap. Samen hebben we lange gesprekken gevoerd over de funeraire cultuur en meer speciaal mijn proefschrift in wording. Mede dankzij haar heb ik interessante en plezierige congressen over de dood in het buitenland bijgewoond.

Aparte vermelding verdienen de redacteurs en de oud-redacteurs van *Terebinth* en meer speciaal Josée Bionda, Sytze de Boer, Rita Hulsman, Henk de Feijter, Bartho Hendriksen, Jannes H. Mulder, Bert Pierik en Liesbeth Vermeulen. De discussies tijdens de redactievergaderingen en op de begraafplaatsen waren inspirerend. Onder meer via dit tijdschrift over funeraire cultuur leerde ik de uitvaartbranche van dichtbij kennen. Zo bevond ik me voortdurend op het interessante snijvlak van de wetenschap en de funeraire samenleving.

Suzanne Needs bedank ik voor het maken van de Engelse vertaling van de samenvatting. Peter van Klingeren, Brigitte Vos en Roelf Barkhuis ben ik erkentelijk voor hun deskundige hulp bij de transformatie van de tekst tot een boek.

Ik bedank Timandra de la Fontaine met wie ik zo vaak letterlijk de degen heb gekruist. Zij reed mij dwars door Parijs naar het park waar het gedenkteken staat voor een van de *dramatis personae* van dit proefschrift. Niet in de laatste plaats maakte zij de Franse vertaling van de samenvatting.

Mijn paranimfen Wim Sprick en Tjerk Wiersma bedank ik voor hun vriendschap die uit onze studententijd dateert. Wim heeft mij met groot stilistisch talent verbaal en schriftelijk jarenlang aangespoord toch vooral een punt achter mijn proefschrift te zetten. Hij verzorgde de Duitse vertaling van de samenvatting. Met Tjerk heb ik vaak gediscussieerd over medische onderwerpen als het verrichten van de lijkschouw. Die gesprekken hebben een duidelijke invloed gehad op de inhoud van dit boek.

Het werken aan een proefschrift kent ook zakelijke kanten. Mijn zwager Bert Wilgenhof is hierbij tijdens lange telefoongesprekken mijn steun en toeverlaat geweest. Mede dankzij hem kan ik zeggen dat er ook voor een historicus brood zit in de dood.

Mijn broer René ben ik veel verschuldigd. Toen ik in de tweede helft van de jaren tachtig mijn eerste computer kocht, bouwde hij al een databank voor mij. Ik maak daarvan nog steeds dankbaar gebruik. Aan het eind van het promotietraject heeft hij de registers gemaakt.

Mijn goede vriendin Jany Mosies past vooral een verontschuldiging. Zij dulde dat ik tijdens gezamenlijke vakanties toch begraafplaatsen bezocht. Toen ik eind 2008 begon met de afronding van mijn proefschrift, werd zij ziek en raakte gehandicapt. Terwijl ik haar verzorgde, heb ik dit boek in haar flat afgemaakt. Ik leerde daarvan dat ik niet zozeer een studeerkamer nodig heb om rustig te kunnen werken, maar om anderen ongestoord verder te kunnen laten leven. Bovendien is dit boek niet zonder hulp van gene zijde gemaakt. Was er een boek zoek, dan riep Jany de heilige Antonius aan. Dan kwam de publicatie altijd weer boven water.

Mijn vader maakt de voltooiing van dit proefschrift helaas niet meer mee. Hij stierf in 1998 maar had het *Hora est* aan het eind van de promotieplechtigheid graag willen horen opklinken. Ik heb mij niet gehouden aan zijn advies: 'In der Beschränkung zeigt sich der Meister'. Toch draag ik dit proefschrift op ter nagedachtenis aan hem.

Mijn moeder is wel bij de verdediging van het proefschrift aanwezig. Zij heeft er spijt van dat ze mij destijds naar het gymnasium heeft laten gaan. Daar ben ik volgens haar veranderd in een perfectionist die maar aan de tekst blijft schaven. Zij heeft mij vaak gewaarschuwd om op te schieten. Haar gezondheid werd immers 'broos' en zij wilde mijn promotie nog meemaken. Gelukkig mankeert mijn moeder niets en is ze bij de plechtigheid aanwezig.

Ten slotte bedank ik mijn lief Anja Vink die, vaak ver weg en toch zo nabij, mij in de eindfase van dit proefschrift tot grote steun is geweest. Zij maakt het jaar 2012 voor mij extra bijzonder.